

El Dr. Jaume Ferran Clua, discutit a Espanya i admirat a Europa

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Nascut a Corbera d'Ebre, va ser el descobridor de la vacuna del còlera i va investigar els vaccins de la febre tifoide i l'antiràbica. Gràcies als seus estudis, va fer avançar la ciència mèdica base dels coneixements actuals

El Dr. Jaume Ferran i Clua va ser el descobridor de la vacuna del còlera i va investigar els vaccins de la febre tifoide i l'antiràbica. Gràcies als seus estudis, feu avançar la ciència mèdica base dels coneixements actuals. Aviat va ser reconegut arreu del món científic com a celebritat bacteriològica, seguint els passos de Pasteur. En canvi, a Espanya se'l va discutir ben sovint i va ser atacat des del mateix Ministeri de Sanidad prohibint-li administrar les vacunes contra el còlera que havia descobert. Però tant segur estava de la seva investigació que la vacuna la feu servir per la seva pròpia família com a «conills porquins», donant-li bons resultats.

Diu l'adagi que «ningú no és profeta a la seva terra». I així li va succeir amb el Dr. Ferran. Ell fou reconegut a Europa com l'investigador més rellevant del moment. Però pels seus col·legues espanyols incògnits i envejosos, anava massa pel davant. Tant que els vaccins que portava de Marsella on el còlera havia causat 3.500 morts, havent estat comissionat per l'Ajuntament de Barcelona, li foren decomissats en passar la frontera amb l'excusa de poder provocar una pandèmia. Una iniciativa catalana i d'un investigador català no era ben vista pel ministre del moment, Romero Robledo, que suspengué de facto la vacunació. Era quan a Espanya es començaren a construir les primeres vies de ferrocarril. A Catalunya, precursora dels trens, funcionaven amb amplexos europeus però a Espanya es construïren amb mesura diferent per prevenir, segons els militars, possibles invasions d'exèrcits europeus.

Jaume Ferran i Clua va ser batejat a Corbera d'Ebre el dia 1 de febrer del 1851 pel rector Mn. Joaquim Ibáñez. El seu pare era el Dr. Joan Ferran i Llombart, fill de Riudoms, i d'Aliberada Clua Homdedéu, de Ca l'Hereu de Corbera, descendent dels Clua, Ciutadans Honrats de Barcelona. El seu avi era de Riudoms i l'àvia, Magdalena Llombart, de Móra. Per part de mare els seus avis eren Jaume Clua i Rosa Homdedéu, segons da-

Monument en honor al doctor Ferran a Corbera d'Ebre. FOTO: ANTON MONNER

des que apareixen a l'acta de naixement del Dr. Ferran, extretes de l'Arxiu de l'Institut Martí Franquès de Tarragona. Havent revisat l'arxiu parroquial de Corbera, trobo el naixement d'un germà del Dr. Ferran, batejat amb el nom de Joan, el dia 5 de juny del 1859. Aquest document contradiu la bibliografia general de la seva mare, on s'esmenta que va morir tres anys després del naixement de Ferran. El seu pare va estudiar a la Universitat de Cervera i el primer cop que apareix a Corbera és quan signa com a testimoni al Llibre de Testaments Parroquial, l'any

1847. Sembla que va exercir a Corbera com a metge titular entre els anys 1847 i 1862 coincidint amb la defunció del fill Joan. I el va succeir com a metge d'aquesta població, el Dr. Eugeni Crous aquest any 1862.

Jaume Ferran va estudiar les primeres lletres a Móra. És de suposar que vivia a casa de l'àvia Llombart. El seu pare es va traslladar a Tortosa a exercir de metge l'any de la mort del seu fill Joan. A la capital de l'Ebre, Ferran va estudiar el batxillerat i obtingué el títol de Batxiller en Arts, el 9 de juny del 1869. Un any abans ja s'havia

matriculat a la Universitat de Barcelona, mentre que el seu pare marxà a exercir de metge al port de la Ràpita.

El primer destí com a metge titular del Jaume Ferran va ser al Pla del Penedès. Molt aviat passà a Tortosa, on començà a investigar el tracoma com a oftalmòleg, quan per aquells anys arribaren molts emigrants al Delta per desfermar els pantans, actualment els arossars, procedents de la comarca dels Ports, de València i d'Ucràina. Els repobladors patiren infeccions de tracoma als ulls per les picades de mosquits; va començar a investigar com podia guarir aquesta malaltia i va aconseguir-ho exitosament. Paral·lelament s'interessà per la microbiologia i els estudis de Pasteur.

A més de la medicina i gràcies a l'afició a la fotografia d'un gran amic seu, tortosí de naixement, Innocent Paulí Galceran, estudià fotografia, en aquells moments una ciència incipient, lligada a la fotomicrografia mèdica que seria la base d'investigacions posteriors.

Com he exposat, l'any 1884 esclatà a França l'epidèmia del còlera i l'Ajuntament de Barcelona envià al Dr. Ferran i una comissió d'altres metges especialistes a Marsella i Toló per investigar el virus colèric. Ferran va aconseguir la vacuna per combatre el còlera, presentant-la a l'Acadèmia de Ciències de Madrid, i rebuda amb escepticisme públic i ciència especulativa.

L'epidèmia va estendre's a València on va vacunar 30.000 persones i poquíssimes van emmalaltir. Dels no vacunats en van morir 130.000. Però malgrat l'èxit, la comunitat científica espanyola, entre la incredulitat i l'enveja, no li va tenir en compte els avenços aconseguits, negant-li el suport.

En canvi, l'any 1907, l'Acadèmia des Sciences de París el va reconèixer amb el Premi Bréant. Entre els anys 1886 i 1905, el Dr. Ferran va ser director del nou Laboratori Microbiològic de Barcelona, sent el descobridor del vaccí per combatre la tuberculosi l'any 1919.

La saviesa del Dr. Ferran, com ja he explicat abans, era extraordi-

nària. Així aconseguí en el camp de la fotografia i els microscopis, tan distant de la medicina, grans descobriments per resultarien transcendents pel món del cinema. Per primer cop va obtenir el suport sensible pel·lícula i transparent que seria la base de la pel·lícula o el film cinematogràfic, ja que fins el 1879, les emulsions fotogràfiques tenien el suport de vidre (transparent però no flexible) i paper (flexible però no transparent).

El 1905, el Dr. Ferran va fundar l'Institut Bacteriològic Ferran i va continuar treballant en bacteriologia, sèrums i vacunes, aprofun-

A Tortosa començà a investigar el tracoma com a oftalmòleg, quan per aquells anys arribaren emigrants per desfermar el Delta i patien infeccions als ulls per les picades de mosquit

dint el seu reconeixement universal. L'any 1910, l'Ajuntament de Tortosa el nomenà Fill Adoptiu i posà el seu nom a un carrer de la Ciutat. L'any 1925, quan ja tenia 70 anys, d'Alemanya estant, se'l nomenà Soci Honorari de la Societat Mèdica i dos anys més tard a Buenos Aires va explicar al Primer Congrés Panamericà de la Tuberculosi les seves experiències.

El 22 de novembre del 1929 va morir a Barcelona als 79 anys, i tota la premsa internacional se'n feu ressò recordant la defunció d'un dels científics més notoris del moment.

A Corbera, el seu poble nadiu, s'hi va muntar, davant la plaça de l'Ajuntament, el bust i el monument del Dr. Jaume Ferran Clua, el personatge més significatiu nascut a la vila, ara reconegut també a Espanya i a tot el món.